

ניתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של
מכון מאיר בכתובת: www.meirtv.co.il

בין "טובש" ל"ישר"

עיון בפרשת השבוע על פי ה"הכתב והקבלה"

1. שמונת ל"ז, כ"א ורש"י

אלה פקודי המשכן ...
אלה פקודי - צפ' זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן לכסף ולזהב
ולנחשת ונמנו כל כליו לכל עבודתו:

2. שמונת כ"ה, ב' ל"ה, ה' ל"ה, כ"א

(ב) דבר אל בני ישראל ויקוו לי תרומה מאת כל איש אשר
ידבנו לבו תקווו את תרומתי: ... (ה) קווו מאתכם תרומה
ליהוה כל נדיב לבו יביאה את תרומת יהוה זהב וכסף
ונזשת: ... (כא) ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר
נדיבה רווחו אתו הביאו את תרומת יהוה למזלאת אהל מועד
ולכל עבדתו ולבגדי הקדש:

3. הכתב והקבלה ל"ה, כ"א

נשאו לבו וגו' נדבה רוחו. יש שני מיני נדיבים, יש מתנדב רק
מצד נפשו, כי טבע גשמיותו מתנגדת בו לחוס על ממונו,
אמנם מצד נפשו כבש טבע יצרו להתנדב, ויש מתנדב בנפשו
וגופו, כי אין טבע גשמיותו מתנגדת אליו. זה האחרון נקרא
נשאו לבם, כי גם לב גשמיותו מתרצה לנדבת נפשו, והראשון
נקרא נדבת רוחו, כי רק הצד רוח נשמתו התנדב (רמ"א).

4. עולת רא"ה ב', עמ' י"ז

"אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה". ... והנה ההבדל בין צדיק
לישר מתבאר ע"פ דברי הרמב"ם בשמנה פרקים (פ"ו) בענין
ההבדל בין הרוצה מרצונו הטוב ללכת בדרכי ד' ובין הכובש אה
יצרו. כי מי שטהר את לבבו ועשה רצונו כרצונו של הקב"ה הרי
הוא דבק ממש בהש"ת, בחיים האמתיים, בלא שום אמצעי כלל,
אבל הכובש את יצרו הרי רצונו נפרד הוא מצד עצמו, אלא
שהתורה, שאינה עדיין עצמית בו, מאירה את חשכו ומנחה אותו
ללכת באורח ישר, ועי"ז הוא משיג שמחת עולם בעת הגמול.
נמצא, שלצדיק, הכובש ומצדיק את מעשיו, אע"פ שאין לבו
בעצמו ישר, האור הוא זרוע, כוריעה הניכרת רק לאחר זמן,
שאע"פ שהוא צריך לכבוש אפלת יצרו ואינו מרגיש את עצם
האורה של האהבה, שיזכה בה עצמה לשמחה, מ"מ ע"י שעושה
רצון הש"ת בתורה ומצות זרוע לו האור, שיקצרהו ברנה עת יבא
על שכרו, וע"י אור התורה יבא לשמחת עולם בהנאה מזיו

השכינה. אבל לישרי לב, שישרו רצונם כרצונו של הש"ת, שהוא
נמשך לו מרוממות כבוד גדלו, הם משיגים בנפשם עצם השמחה,
ולא רק באמצעות האור, והם רואים עולמם בחייהם.

5. אדר היקר עמ' קי"ב; הדור

התחיה של "השבת לב אבות אל בנים ולב בנים אל אבותם"
אי-אפשר להיות כי-אם דוקא על-ידי אירא דארץ-
ישראל. כההטבה המוסרית של היחיד, כן של הכלל כולו
היא נכללת בשתי המדרגות הידועות של הישר, והכובש.
כשם שהיחיד בשעה שהוא עדיין לא עלה עד מרום פסגת
המוסר הגמור, בשעה שבטבעו עוד לא נחקק יפה החותם
של הצדק והטוב, אז דרכו הישרה קשה עליו, הוא צריך
למלחמות על כל צעד והוא מוכרח להדוך את כחותיו
הרעים, לכבשם ולבטלם לפעמים. אבל זה איננו דרך האורה
עדיין, כי כאשר יוסיף לקח, וישתמש באורה של תורה
מצורף עם המאור השכלי והנטיה הטבעית, שבלב הישר
והתמים שהתעורר יפה, אז ימצא כי הוא איננו צריך כל-כך
להיות בעל מלחמות. ואם לפעמים יהיה לו צורך במלחמה,
יראה גבורה אחרת, ולגמרי אחרת, כי לא יכבוש את שום
כח מכחות נפשו שיהיו אסורים וכלואים, שלא יעשו מאומה,
כי-אם יקחם ישעבדם בחבלי אדם ובעבותות אהבה " אל
הטוב ואל הישר, אל מרומי המגמות היותר נשאות, שהם
הנם החפצים האלהיים. ואז יצא מכלל עבדות ויהיה בן
חורין.

6. הקדמת הרמב"ם לפירוש מסכת אבות; שמונה פרקים, ו'

אמרו הפילוסופים, שהמושל בנפשו, אף על פי שעושה המעשים
הטובים והחשובים, הוא עושה אותם והוא מתאוה אל הפעולות
הרעות, ונכסף אליהן, ויכבוש את יצרו, ויחלוק עליו בפעולותיו
אל מה שיעורררוהו אליו כחותיו ותאותו ותכונת נפשו, ויעשה
הטובות והוא מצטער בעשיתן ונוזק, אבל החסיד הוא נמשך
בפעולותו אחר מה שתעוררהו תאותו ותכונתו, ויעשה הטובות,
והוא מתאוה ונכסף אליהן. ובהסכמה מן הפילוסופים, שהחסיד
יותר חשוב ויותר שלם מן המושל בנפשו, אבל אמרו, שהמושל
בנפשו כחסיד בענינים רבים ומעלתו למטה ממנו כהכרח
להיותו מתאוה לפעל הרע, ואף על פי שאינו עושה אותו, מפני
שתשוקתו לרע היא תכונה רעה בנפשו. וכבר אמר שלמה המלך

עליו השלום כיוצא בזה (משלי כ"א י') "נפש רשע אותה רע" ...
וכאשר חקרנו דברי חכמים בזה הענין, נמצא להם שהמתאוה
לעבירות ונכסף אליהן הוא יותר חשוב ויותר שלם מאשר לא
יתאוה אליהן ולא יצטער בהנחתן, עד שאמרו, שכל אשר יהיה
האדם יותר חשוב ויותר שלם תהיה תשוקתו להעבירות
והצטערו בהנחתן יותר גדולות. והביאו בזה הדברים ואמרו
(סוכה נ"ב) "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו", ולא דים זה, עד
שאמרו, ששכר המושל בנפשו גדול לפי רוב צערו במשלו
בנפשו, ואמרו (אבות פרק ב') "לפום צערא אגרא". ויותר מזה,
שהם צוו להיות האדם מתאוה לעבירות, עד שהזהירו מלומר,
שאני בטבעי לא אתאוה לזאת העבירה, ואף על פי שלא אסרה
התורה, והוא אמרם (ספרא קדושים), "רבי שמעון בן גמליאל
אומר, לא יאמר אדם אי אפשי לאכול בשר בחלב, אי אפשי
ללבוש שעמנו, אי אפשי לבא על הערות, אלא אפשי ומה
אעשה ואבי שבשמים גזר עלי". ולפי המובן מפורטי שני
המאמרים בתחלת המחשבה הם סותרים זה את זה, ואין הענין
כן, אבל שניהם אמת ואין מחלוקת ביניהם כלל, והוא שהרעות
אשר הן אצל הפילוסופים רעות, אשר אמרו, שמי שלא יתאוה
אליהן יותר חשוב מן המתאוה אליהן ויכבוש את יצרו מהן, הם
הענינים המפורסמים אצל כל בני אדם שהם רעים כשפיכת
דמים, כגנבה וגזלה, ואונאה, ולהזיק למי שלא הרע לו, ולגמול
רע למטיב לו, ולכזות אב ואם וכיוצא באלו, והן המצוות שאמרו
עליהן חכמים זכרונם לברכה, (יומא ס"ז) שאילו לא נכתבו
ראויות הן ליכתב, ויקראו אותן קצת חכמינו האחרונים, אשר
חלו חלי. המדברים מצוות השכליות. ואין ספק שהנפש אשר
תכסף לדבר מהן ותשתוקק אליו, שהיא חסרה ושהנפש החשובה
לא תתאוה לאחת מאלו הרעות כלל, ולא תצטער בהמנעה
מהן. אבל הדברים שאמרו עליהם החכמים, שהכובש את יצרו
מהם הוא יותר חשוב, וגמולו יותר גדול, הן התורות השמעיות,
וזה אמת, שאלמלא התורה לא היו רעות כלל, ומפני זה אמרו,
שצריך האדם שיניח נפשו אוהבת אותן ולא יהיה מונע מהן,
אלא התורה, וכחון חכמתם, עליהם השלום, כמה שהמושלו,
שהם לא אמרו "אל יאמר אדם אי אפשי להרוג הנפש, אי אפשי
לגנוב, אי אפשי לכזב אלא אפשי ומה אעשה אבי שבשמים גזר
עלי", אבל הביאו דברים שמעיים כולם, בשר בחלב, לבישת
שעמנו, עריות, ואלו המצוות וכיוצא בהן הן אשר קראן השם
יתברך "חקות". ... וזה חרוש נפלא.